

Bijlage 1:
Handleiding Schaalvergroting Agrarische Sector
Gemeente Weststellingwerf (2011)

gemeente
Weststellingwerf

Mooi hè? Weststellingwerf!

HANDLEIDING SCHAAALVERGROTING

AGRARISCHE SECTOR GEMEENTE WESTSTELLINGWERF

HOOFDSTUK 1

WAAROM DEZE HANDLEIDING 03

HOOFDSTUK 2

IN WELK TYPE LANDSCHAP LIGT HET BOUWPLAN? 07

- WOODONTGINNINGEN 08
- HEIDEONTGINNINGEN 14
- ESSENLANDSCHAP 20
- HOOGVEENONTGINNINGEN 26
- VEENPOLDERS 32
- BEEKDALEN 38

BIJLAGEN

REFERENTIEBEELDEN NIEUWE STAL

SORTIMENTSLIJST BEPLANTINGEN

1. WAAROM DEZE HANDLEIDING

Dit boekje is bedoeld voor iedere agrarische ondernemer die in de gemeente Weststellingwerf op de huidige locatie wil uitbreiden en zich afvraagt hoe de gemeente zal reageren op zijn plan. Het boekje gaat niet over procedures en vergunningen en ook niet over eisen die de gemeente stelt aan het bouwwerk. Dit boekje gaat wel over de “ruimtelijke kwaliteit” van het erf, dus over een mooi erf in een prachtig landschap.

VERSCHIL TUSSEN ‘VROEGER’ EN NU

Vroeger diende een agrarisch ondernemer een bouwplan in bij de gemeente voor een bouwvergunning. De gemeente bekeek het bouwplan en keek of het plan binnen het bestemmingsplan paste. Zoals u vast wel weet geeft een bestemmingsplan regels voor de plaats waar gebouwd mag worden en in welke omvang. Er werd nauwgezet de hand gehouden aan het bouwvlak, de plek waar gebouwd mocht worden. Stond het bouwplan over het lijntje, dan paste het niet binnen het bestemmingsplan. Paste alles binnen de regels en de lijnen, dan kon een bouwvergunning worden verleend. Dat was vroeger.

De gemeenteraad van Weststellingwerf vindt dat bij het beoordelen van bouwplannen meer aandacht moet worden besteed aan de volgende punten:

1. Het initiatief is voldoende gericht op de toekomst en past ook binnen de voorziene ontwikkelingen in de omgeving van het agrarisch bedrijf.
2. Er is sprake van een goede ruimtelijke ordening in verhouding tot de aanwezige woningen in de directe omgeving.
3. Er is sprake van voldoende afstand tussen het bouwplan en andere ruimtelijke elementen, zoals houtsingels, natuurgebieden, woonwijken etc.
4. En waar mogelijk is er sprake van een duurzame ontwikkeling
5. Er is waardering voor de historische structuur van het landschap.
6. Er is sprake van een goede vorm, grootte en ordening van de (bedrijfs)gebouwen, bomen en struiken op het erf en dergelijke.
7. Er is sprake van een goede erfinrichting door de juiste positionering van de (bedrijfs) gebouwen, bomen en struiken op het erf en dergelijke.
8. Er is sprake van een goede ontsluiting van het erf.

De gemeente kijkt nu dus ook naar de inrichting van het erf. De gemeente Weststellingwerf wil graag een mooi erf, waar u uw bedrijf goed kunt uitoefenen en waar iedereen met plezier naar kijkt. Daarbij gaat het om de plaats van een gebouw of bouwwerk en om de erfbeplanting. Voor de kenners onder u: het bouwvlak wordt minder beperkend. U zult daarom niet alleen een bouwplan, maar ook een “erfinrichtingsplan” moeten indienen. Als het bouwplan en het erfinrichtingsplan voldoen, dan bestaat er een grote kans dat een “omgevingsvergunning” kan worden verleend.

DIT BOEKJE GEEFT AANWIJZINGEN

Deze handleiding gaat vooral in op de laatste aandachtspunten (5 t/m 8) die de gemeenteraad heeft vastgesteld in de Nota van uitgangspunten/Agrarisch. De eerste vier punten zijn meer planologische afwegingen die medeafhankelijk zijn van (milieu)wetgeving, bijvoorbeeld de afstand tussen een agrarisch bedrijf en een burgerwoning.

Bij de ontwikkeling van uw erf, kunt u als agrarisch ondernemer bijvoorbeeld de volgende vragen hebben bij uw planvorming:

- Is het erf wel groot genoeg voor mijn bouwplan of moet ik het misschien uitbreiden?
- Kan de nieuwe schuur naast de bestaande schuur, of moet hij er juist misschien achter?
- Op de plek waar ik de nieuwe kuilvoeropslag wil realiseren staat een houtsingel. Kan ik deze verwijderen of moet ik een andere plaats zoeken voor de nieuwe opslag?
- Als ik de nieuwe veestal heb gebouwd, moet ik dan ook zorgen voor nieuwe erfbepanting?
- Ik wil een extra inrit naar mijn bedrijf, maar eigenlijk is het erf te krap. Kan ik een nieuwe toegangsweg naast het erf aanleggen?
- Mag de nieuwe paardenbak wel in het weiland naast het erf?

Dit boekje geeft geen directe antwoorden op deze vragen, maar het geeft wel duidelijke algemene aanwijzingen hoe u uw erf het beste kunt inrichten. Als u deze aanwijzingen opvolgt en u komt met een erfinrichtingsplan waarin rekening is gehouden met de suggesties uit dit boekje, dan kunt u er vanuit gaan dat er meer draagvlak is uit de omgeving voor uw plan. Volgt u de aanwijzingen niet op, dan is de kans op draagvlak kleiner, maar niet geheel uitgesloten. Misschien heeft u wel een goed alternatief waarvoor u goede argumenten heeft.

WAAR GAAT DIT BOEKJE NIET OVER?

Mocht u zich afvragen of uw erf wel de beste plek is om uw nieuwe stal te bouwen of dat u mogelijk met uw bedrijf beter naar een geheel nieuwe locatie kunt verhuizen, dan vindt u in dit boekje geen antwoord. Het boekje gaat niet over nieuwe erven. Voor vragen over bedrijfsverplaatsing kunt u het beste met de ambtenaren van de gemeentelijke afdeling Omgeving overleggen.

WAAROM ZOVEEL DRUKTE?

De laatste jaren verandert er veel op het agrarisch erf. Stallen worden steeds groter en hoger en worden soms van minder gebruikelijke materialen gebouwd. Veel moderne stallen stralen 's avonds en 's nachts veel licht uit. Er verschijnen mestvergiftingsinstallaties. De opslag van kuilvoer bestaat bij veel bedrijven allang niet meer alleen uit een of enkele rijbulten onder zwart plastic, maar bestaat soms ook uit gestapelde kuilballen gewikkeld in lichtkleurig folie. Al deze elementen op het erf maken het er bij veel bedrijven niet mooier op.

NIJE PLEATS

In het kader van het project De Nije Pleats heeft de provincie onderzoek verricht naar de invloed van de agrarische schaalvergroting op het landschap. Uit dit onderzoek blijkt dat er veel kan, maar dat er dan wel zorgvuldig met de plaats van bebouwing en met erfbepanting moet worden omgegaan. Overleg tussen boer en gemeente is dan ook van belang. Nije Pleats (een specialistisch team) steunt dergelijk overleg door hiervoor een specialistisch team aan te bieden. Inmiddels hebben vele collega-agrariërs al gebruik gemaakt van dit team en zijn er mooie plannen gerealiseerd. Ook de gemeente Weststellingwerf heeft de Nije Pleats ingeschakeld bij de behandeling van plannen van agrariërs.

OVERLEG GEMEENTE

Overleg met de gemeente is natuurlijk altijd verstandig. Bij de afdeling Ruimte neemt men de tijd om u te helpen met het verwezenlijken van uw bouwplan. Om u voor te bereiden op dit overleg, of het overleg met De Nije Pleats, of wanneer u zich eerst eens wilt verdiepen in de bedoeling van de gemeente, dan bent u met het doornemen van dit boekje op de goede weg.

HOE ZIT HET BOEKJE IN ELKAAR?

Weststellingwerf is een mooie gemeente met een gevarieerd landschap. We kunnen maar liefst zes verschillende landschapstypen onderscheiden, zoals bijvoorbeeld de open en laag gelegen veenpolders in het westen en de besloten en wat hoger gelegen woudontginningen in het oosten. Op pagina 12 vindt u een kaartje waarop alle landschappen in de gemeente zijn ingetekend.

De kenmerken van deze landschappen zijn sterk bepalend voor de aanwijzingen die de gemeente u geeft voor uw bouwplannen en de erfinrichting. Daarom vindt u hierna zes hoofdstukken, waarin per hoofdstuk een landschapstype is besproken en waar u aanwijzingen voor de erfinrichting in dat specifieke landschap vindt.

Zoek de locatie van uw erf op de kaart op pagina 12, stel het landschapstype vast waarin uw bedrijf ligt en blader naar het hoofdstuk waarin het landschap is beschreven. Neem even de tijd om de kenmerken van het landschap door te lezen. En kijk dan vervolgens bij de diverse voorbeelden van bouwplannen, uitbreidingen van het erf et cetera. Wanneer u de leesaanwijzingen in de tekst opvolgt, dan heeft u aan het eind van het boekje een goed beeld met wat de gemeente bedoelt met "ruimtelijke kwaliteit".

We wensen u veel leesplezier,

Cor Trompetter,
wethouder van Weststellingwerf

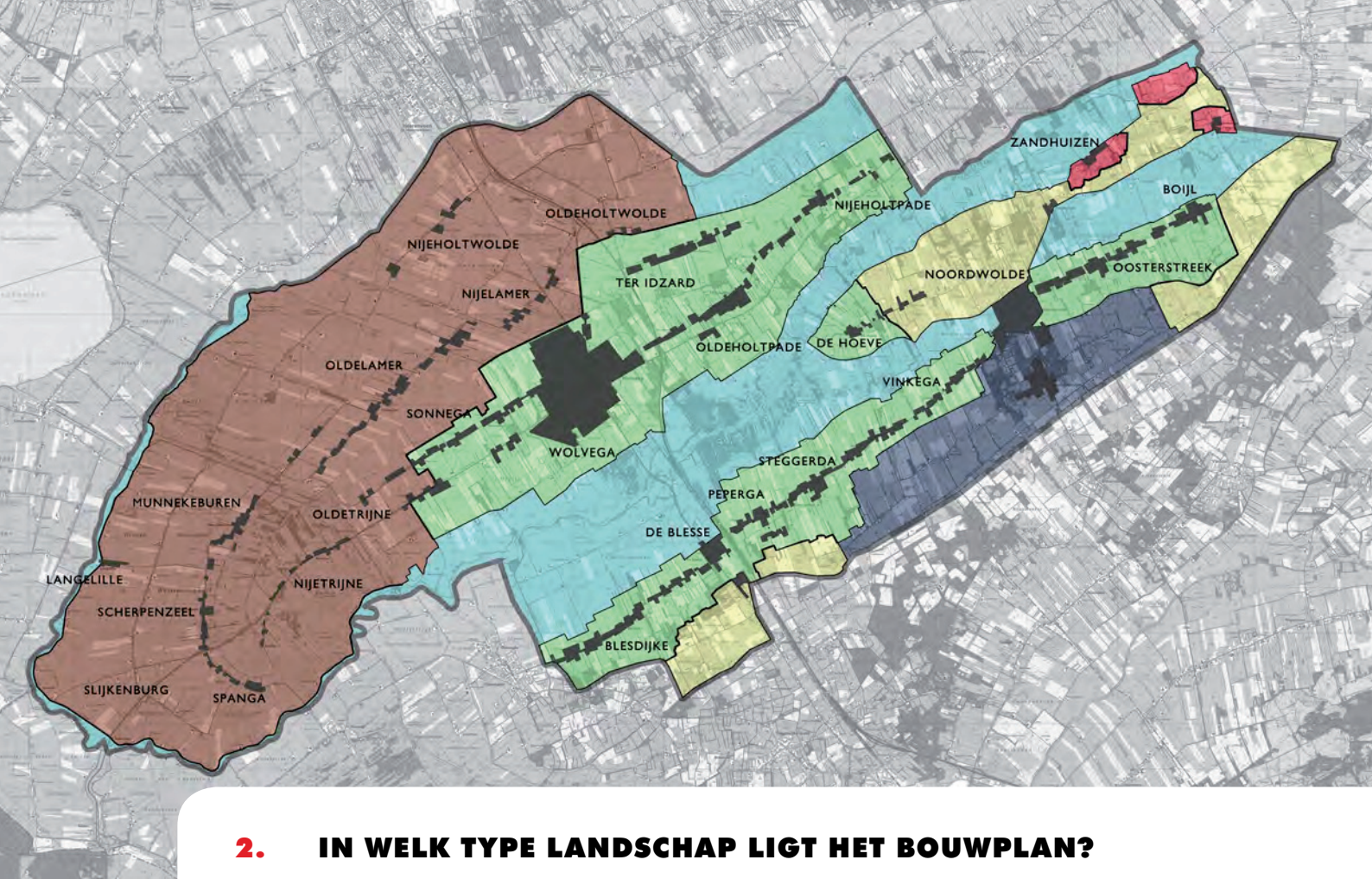

WAT KAN IK ZELF DOEN?

1. Bepaal aan de hand van de kaart op pagina 12 in welk landschap uw bouwplan zich bevindt. Binnen de gemeente Weststellingwerf worden zes landschappen onderscheiden:
  - woudontginningen
  - essenlandschap
  - heideontginningen
  - hoogveenontginningen
  - veenpolders
  - beekdalen
2. Lees de bij het landschap horende paragraaf over de ontstaansgeschiedenis, de karakteristiek, de aandachtspunten en de erven.
3. Maak een opzet voor uw bouwplan en uw erf. Houd daarbij rekening met de gegeven aanwijzingen. Kijk ook naar de geschetste voorbeelden op de achterliggende pagina's. In de bijlage vindt u bovendien voorbeelden van stallen in het buitengebied die wij kunnen waarderen.
4. Voorzie uw inpassingsvoorstel van een geschreven toelichting waarin u de gemaakte keuzen en het inpassingsvoorstel toelicht. Gebruik daarvoor het bijgevoegde formulier.

Als u al deze stappen heeft doorlopen en naar tevredenheid heeft kunnen behandelen, kunt u uw aanvraag voor een omgevingsvergunning indienen bij de gemeente.

2. IN WELK TYPE LANDSCHAP LIGT HET BOUWPLAN?

De gemeente Weststellingwerf kent verschillende landschappen, variërend van weidse veenpolders bij Spanga tot een besloten bosrijk landschap bij Noordwolde. Met het landschap verschillen ook de boerenerven. Daarom is het belangrijk te bepalen in welk landschap uw bouwplan zich bevindt. Op die manier kan een erf de vorm en de opzet krijgen die bij dat landschap past. Op de kaart op de linker pagina zijn de zes landschapstypen aangegeven:

- de woudontginningen
- de heideontginningen
- het essenlandschap
- de veenpolders
- de hoogveenontginningen
- de beekdalen

Hierna wordt per landschapstype beschreven hoe het landschap is ontstaan, wat de belangrijkste kenmerken zijn en welke aandachtspunten belangrijk zijn om mee te nemen bij het vormgeven van het erf. Daarbij zijn de principes van de Nije Pleats als uitgangspunt genomen en verder verfijnd voor de specifieke kenmerken van de landschappen en erven in Weststellingwerf.

WOUDONTGINNINGEN

Deze paragraaf is voor u van belang wanneer uw erf zich in de woudontginningen bevindt.

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

Vanaf de dertiende eeuw zijn de mensen begonnen met het in cultuur brengen van de zandruggen. Deze ruggen zijn de hogere en dus drogere plekken in het landschap en daarom geschikt als plek om te wonen. Vanuit de beekdalten zijn de zandgronden ontgonnen, waardoor haaks op de beekloop langgerekte kavels zijn ontstaan. De percelen worden van elkaar gescheiden door houtsingels, houtwallen en bosstroken.

Kenmerkend zijn de twee parallelle wegen over de dekzandrug, die alle percelen met elkaar verbinden. De binnenweg loopt over het hoogste deel van de zandrug en is de basis van het oudste bebouwingslint. De buitenweg ligt op de overgang van de rug naar het beekdal en is pas later bebouwd. Ook de bebouwing volgt de zandrug waardoor de karakteristieke streekdorpen zijn ontstaan. Het bebouwingslint van Blesdijke, De Blesse, Peperga, Steggerda, Vinkega, Noordwolde, Oosterstreek en Boijl en het lint van Wolvega, Oldeholtpade en Nijeholtpade horen tot dit landschap.

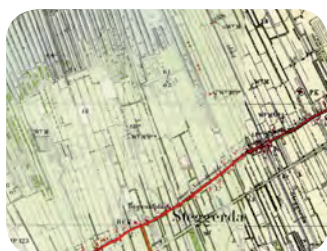
KARAKTERISTIEKEN

- Concentratie van bebouwing langs rechtlijnige wegen die de zandrug volgen. Vaak parallelle wegen met de binnenweg op het hoogste deel van de dekzandrug en buitenwegen op de overgang van zandrug naar beekdal.
- Kleinschalig landschap met laanbeplanting langs de wegen en haaks op de weg een afwisseling van houtsingels, houtwallen en boskavels.

AANDACHTSPUNTEN

Het kleinschalige en besloten karakter van de woudontginningen contrasteert met de veel opener en grootschaliger beekdalten. De houtwallen, houtsingels en laanbeplantingen langs wegen spelen daarin een belangrijke rol. We vinden het belangrijk dat het contrast met de beekdalten duidelijk zichtbaar blijft, ook in de toekomst. De overgangen naar meer open gebieden (de beekdalten) hebben een rafelig karakter, doordat singels en bosstroken in afwisselende lengtes doorlopen tot aan het open gebied. Deze gevarieerde overgangen zijn kenmerkend. Behoud en versterking van dit rafelig karakter is gewenst.

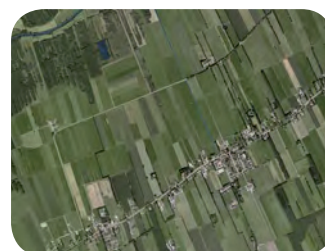
De bebouwing en beplanting zorgen samen voor een afwisselend beeld van open plekken en meer besloten gebieden waardoor een aantrekkelijk silhouet ontstaat. Doorzichten vanuit de bebouwingslinten naar het achterland zorgen voor een sterke relatie tussen het dorp en de omgeving. Wij vinden het erg belangrijk dat deze doorzichten ook voor de toekomst worden gewaarborgd.

1900

2000

2010

*Houtsingels in de lengterichting
van de percelen*

Opstreckende verkaveling

Bebouwing in lint

ERVEN

In de woudontginningen zijn de boerenerven vaak onderdeel van de bebouwingslinten. De erven zijn direct aan de doorgaande weg gekoppeld. Het voorerf ligt aan de weg, het achtererf prikt het landschap in. Waar vroeger een duidelijk onderscheid was tussen het voorerf en het achtererf is dat nu vervaagd. Onze inzet is erop gericht om dat onderscheid juist weer te accentueren. Het woonhuis of de boerderij vormt het voorerf. Hier wordt gewoond, is de siertuin, de moestuin en soms een boomgaard. Het achterste deel van de boerderij en de bijgebouwde stallen en silo's vormen het achtererf. Dit deel richt zich op het landschap.

De erven hebben meestal een langgerekte opzet, wat aansluit bij de verkavelingsrichting. Houtwallen en houtsingels langs een perceelsgrens lopen door tot op het erf. Nieuwe perceelsbeplantingen worden bij voorkeur dwars op het lint gesitueerd, zodat de lengterichting van het landschap wordt versterkt. Op het erf passen verder hoogstamfruitbomen, hagen en enkele solitaire bomen.

Handreikingen

SITUERING

- Zorg dat u de ruimte neemt voor uw bouwplan. Past het bouwplan niet op het erf, kies dan voor een vergroting van het erf. Plaats nieuwe bebouwing op voldoende afstand van bestaande bebouwing. Houd rekening met eventuele toekomstige ontwikkelingen op uw erf. Denk aan mogelijkheden om (in de toekomst) overbodige bebouwing te slopen.
- Houd rekening met de verkavelingsrichting. Respecteer voor zover mogelijk de perceelsgrenzen en accentueer de lengterichting van het landschap met nieuwe beplanting.
- Houd belangrijke doorzichten vanaf de weg naar het landschap vrij.
- Maak onderscheid tussen een voorerf en een achtererf en versterk van beide de ruimtelijke kenmerken.
- Nieuwe bebouwing, opslag of stalling komt bij voorkeur op het achtererf, achter de achtergevel van de woning of de oorspronkelijke boerderij.
- Laat de oorspronkelijke boerderij of de woning de blikvanger zijn; stem de positie van nieuwe bebouwing daar op af. Kies zo mogelijk voor stallen en bijgebouwen een lagere nokhoogte dan de hoogte van de oorspronkelijke boerderij.
- Plaats nieuwe gebouwen zoveel mogelijk in dezelfde richting als de bestaande gebouwen.

BEPLANTING

- Behoud voor zover mogelijk de bestaande erfbeplanting, mits streekeigen en van voldoende kwaliteit.
- Geef aandacht aan erfbeplanting aan de achterzijde van het erf als deze zijde vanaf de openbare weg zichtbaar is.
- Nieuwe erfbeplanting in de vorm van houtsingels/boswallen langs de lengterichting van het perceel. Laat de beplanting doorlopen vanaf het erf langs de grenzen van de weilanden/bouwlanden.
- Kies op de hogere en drogere delen voor houtsingels/boswallen bomen als eik en ruwe berk met een onderbegroeiing van o.a. meidoorn, hazelaar, sleedoorn en hulst. Op nattere delen kan de beplanting aangevuld worden met es en els.
- Op het erf passen solitaire bomen zoals beuk, eik, walnoot en linde of hoogstamfruitbomen in een boomgaard.
- Rond het voorerf past een haag van beuk, meidoorn, liguster of soms haagbeuk.

BEBOUWING

- Kies voor de bebouwing een eenvoudige vorm die past bij de functie (rechthoekige stal, silo's rond).
- Voor zover mogelijk, worden nieuwe gebouwen voorzien van een kap met een visueel lage gootlijn.
- Kies kleuren en materialen die gebiedseigen zijn en gedekte tinten hebben (geen wit, geen glimmende oppervlakken).

OVERIG

- Eventuele lichtuitstraling beperken door afscherpende beplantingen, objectgerichte verlichting en afsluitbare schermen voor (half)open windgaaswanden.
- Houd rekening met twee ontsluitingen. Een voor het woonerf en een voor het bedrijfserf.

Geen landschappelijke inpassing met afschermende beplanting

Goede inpassing met afschermende beplanting

Behoud zandpaden

Toelichting voorbeeld erf

De afbeeldingen hiernaast zijn voorbeelden waarin een verandering op het erf is ingepast, rekening houdend met de handreikingen. Eerst is het bestaande voorbeeld erf weergegeven. Vervolgens laten we zien hoe voorkomende ontwikkelingen op een erf (nieuwe silo's, nieuwe stal of een nieuwe paardenbak) op een goede manier op het erf kunnen worden ingepast.

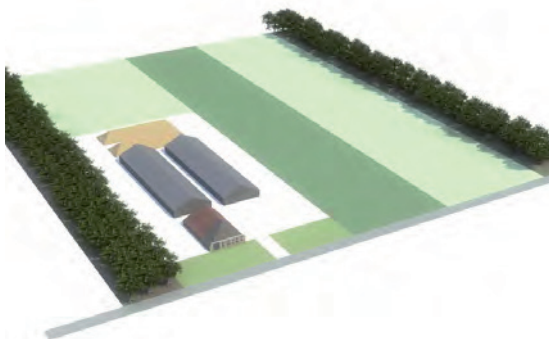
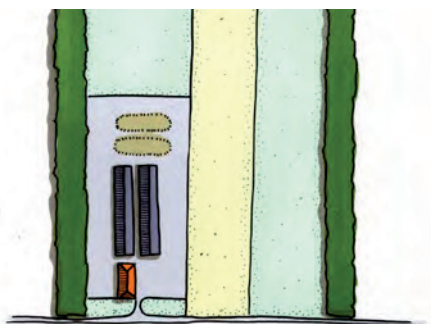
Daarbij streven we bij de inpassing naar:

1. Een goede erfinrichting door de juiste positionering van de bedrijfsgebouwen;
2. Een goede ontsluiting van het erf;
3. Een goede landschappelijke inpassing van het erf.

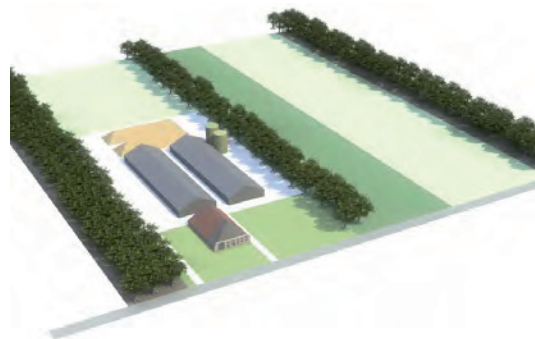
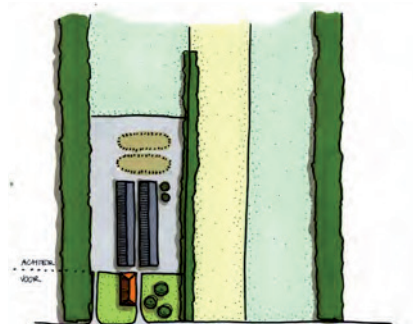
In de voorbeelden hebben we daar uitvoering aangegeven aan de hand van de volgende ontwerpuitgangspunten:

- We maken onderscheid tussen het woonerf en het bedrijfserf. Het woonerf versterken we door een royaal voorerf te maken en op het bedrijfserf de nieuwe bebouwing te plaatsen.
- We laten de oorspronkelijke boerderij in het oog springen, door nieuwe bebouwing altijd achter de boerderij te plaatsen en niet hoger te laten zijn dan de boerderij zelf.
- We kiezen voor een erfbeplanting in de vorm van houtsingels langs de lengterichting van het perceel, waarbij de singel doorloopt voorbij het erf.

BESTAAND ERF

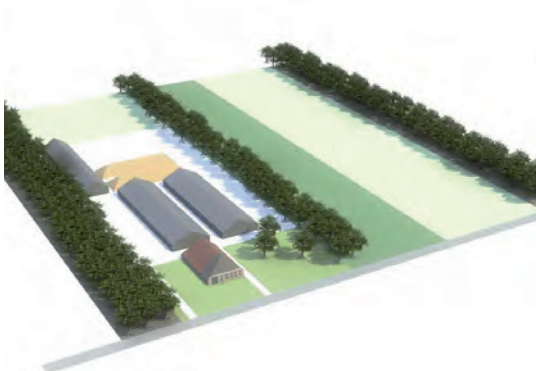
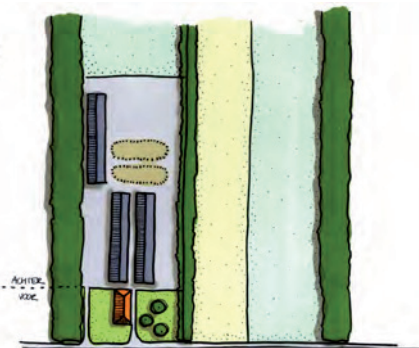

INPASSING VAN SILO'S

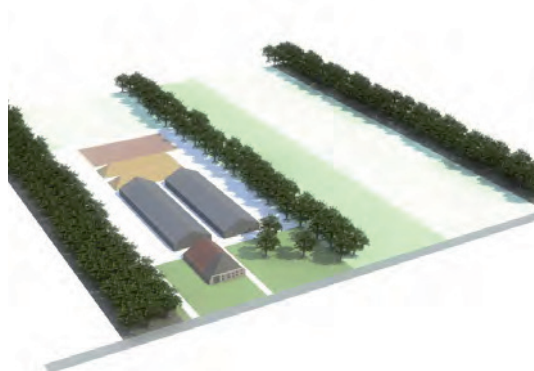
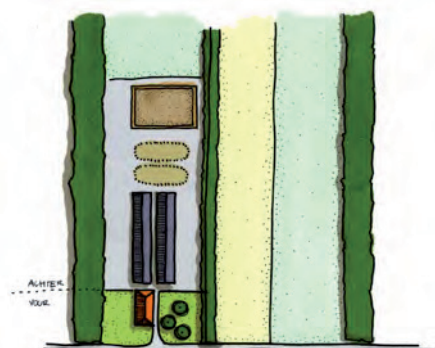
- silo's op het achtererf en zoveel mogelijk uit het zicht van de openbare weg
- bestaande houtsingel versterken en enkele solitaire bomen op het voorerf

INPASSING VAN EEN NIEUWE STAL

- groter bouwblok en tweede ontsluiting
- meer ruimte op het erf en afstand t.o.v. de boerderij
- houtsingel en enkele solitaire bomen als erfbeplanting

INPASSING VAN EEN PAARDENBAK

- paardenbak zoveel mogelijk op achtererf
- houtsingel en enkele solitaire bomen als erfbeplanting

HEIDEONTGINNINGEN

Deze paragraaf is voor u van belang wanneer uw erf zich in de heideontginningen bevindt.

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

Tot aan het begin van de 20e eeuw wordt een groot deel van de zandgronden bedekt met heide. Deze weinig vruchtbare gronden zijn heel lang moeilijk te ontginnen geweest. De heideplaggen worden tot die tijd gebruikt voor de mest op de essen. Met de uitvinding van de kunstmest en de industrialisatie komt daar verandering in. Op grote schaal kan de heide worden ontgonnen en worden omgezet in landbouwgrond.

De heideontginningen worden nu gekenmerkt door een rationele verkaveling met meest beplante wegen. Er is een afwisseling tussen bouwlanden, weilanden en bospercelen. Op sommige plekken zijn nog restanten van de heide. Ook komen er veel dobben en pingo's voor, relictten van tienduizenden jaren geleden. Langs de meestal beplante wegen liggen relatief jonge boerderijen op royale erven. Vanwege de late periode van ontginning liggen er in dit landschap geen dorpen.

KARAKTERISTIEKEN

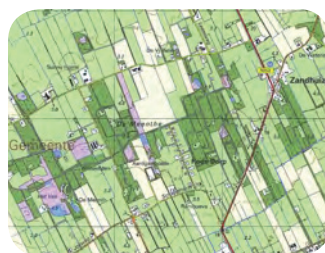
- De structuur van het gebied wordt bepaald door een rechthoekige verkaveling met een afwisseling van landbouwgrond en bospercelen en daarmee een afwisseling van open en besloten gebieden. De bebouwing ligt verspreid aan de meestal sterk beplante wegen.
- Aanwezigheid van dobben en pingoruïnes.

AANDACHTSPUNTEN

De heideontginningen zijn een relatief jong landschap. Door de rationele verkaveling en ontginning is een duurzame robuuste landschappelijke structuur ontstaan, die we als gemeente als basis willen vasthouden voor de toekomst. We zetten daarom in op een verdere versterking van deze structuur. Stevige erfbeplantingen als losse landschapselementen passen daarin. De nog aanwezige pingo's, dobben en zandwegen willen we als cultuurhistorisch waardevolle relictten behouden.

1900

2000

2010

Beplante wegen

*Afwisseling open en
besloten gebieden*

*Rechthoekige
verkaveling*

*Grote bospercelen en
restanten heide*

ERVEN

In de heideontginningen vormen de doorgaande wegen de bebouwingslinten waar de meeste erven aan liggen. De erven liggen direct aan de weg of op korte afstand van de weg. De grootte van de erven varieert, maar de meeste erven zijn royaal van omvang en hebben een rechthoekige tot langgerekte opzet. Op veel erven zijn stallen tot op het voorerf gebouwd. Dat past bij het beeld waarin het onderscheid tussen voorerf en achtererf is vervaagd. Onze inzet is erop gericht om dat onderscheid juist weer te accentueren. Het woonhuis of de boerderij vormt het voorerf. Hier wordt gewoond, is de siertuin, de moestuin en soms een boomgaard. Het achterste deel van de boerderij en de bijgebouwde stallen en silo's vormen het achtererf. Dit deel richt zich op het landschap, op de gronden die bij de boerderij horen.

De erfbeplanting verschilt van een singel op de perceelsgrens tot een groter bosperceel waar het erf naast ligt. Passend in dit soort landschappen zijn erfbeplantingen die een forse maat hebben. Brede singels rond het erf vormen een scherpe grens met de omgeving. De beplanting op het erf bestaat uit bomenrijen, erfbosjes en enkele solitaire bomen.

Handreikingen

SITUERING

- Zorg dat u de ruimte neemt voor uw bouwplan. Past het bouwplan niet op het erf, kies dan voor een vergroting van het erf. Plaats nieuwe bebouwing op voldoende afstand van bestaande bebouwing. Houd rekening met eventuele toekomstige ontwikkelingen op uw erf. Denk aan mogelijkheden om (in de toekomst) overbodige bebouwing te slopen.
- Houd rekening met de verkavelingsrichting. Respecteer voor zover mogelijk de perceelsgrenzen en accentueer de lengterichting van het landschap met nieuwe beplanting (zie ook de aandachtspunten per landschap).
- Houd belangrijke doorzichten vanaf de weg naar het landschap vrij.
- Maak onderscheid tussen een voorerf en een achtererf en versterk van beide de ruimtelijke kenmerken.
- Nieuwe bebouwing, opslag of stalling komt bij voorkeur op het achtererf, achter de achtergevel van de woning of de oorspronkelijke boerderij.
- Laat de oorspronkelijke boerderij of de woning de blikvanger zijn; stem de positie van nieuwe bebouwing daar op af. Kies zo mogelijk voor stallen en bijgebouwen een lagere nokhoogte dan de hoogte van de oorspronkelijke boerderij.
- Plaats nieuwe gebouwen zoveel mogelijk in dezelfde richting als de bestaande gebouwen.

BEPLANTING

- Behoud voor zover mogelijk de bestaande erfbeplanting, mits streekeigen en van voldoende kwaliteit.
- Geef aandacht aan erfbeplanting aan de achterzijde van het erf als deze zijde vanaf de openbare weg zichtbaar is.
- Kies voor een robuuste erfbeplanting in de vorm van een stevige bossingel aan twee zijden met een minimale breedte van 10 meter.
- Kies voor de singelbeplanting bomen als eik en ruweberk met een onderbegroeiing van bijvoorbeeld meidoorn, sleedoorn, hazelaar en hulst
- Op het erf passen solitaire bomen zoals beuk, eik, walnoot, linde of hoogstamfruitbomen in een boomgaard
- Rond het voorerf past een haag van beuk, meidoorn, liguster of soms haagbeuk.

BEBOUWING

- Kies voor de bebouwing een eenvoudige vorm die past bij de functie (rechthoekige stal, silo's rond).
- Voor zover mogelijk, worden nieuwe gebouwen voorzien van een kap met een visueel lage gootlijn.
- Kies kleuren en materialen die gebiedseigen zijn en gedekte tinten hebben (geen wit, geen glimmende oppervlakken).

OVERIG

- Eventuele lichtuitstraling beperken door afschermende beplantingen, objectgerichte verlichting en afsluitbare schermen voor (half)open windgaaswanden.
- Houd rekening met twee ontsluitingen. Een voor het woonerf en een voor het bedrijfserf.

Geen landschappelijke inpassing met afschermende beplanting

Goede inpassing met afschermende beplanting aan verschillende zijden

Toelichting voorbeeld erf

De afbeeldingen hiernaast zijn voorbeelden waarin een verandering op het erf is ingepast, rekening houdend met de handreikingen. Eerst is het bestaande voorbeeld erf weergegeven. Vervolgens laten we zien hoe voorkomende ontwikkelingen op een erf (nieuwe silo's, nieuwe stal of een nieuwe paardenbak) op een goede manier op het erf kunnen worden ingepast.

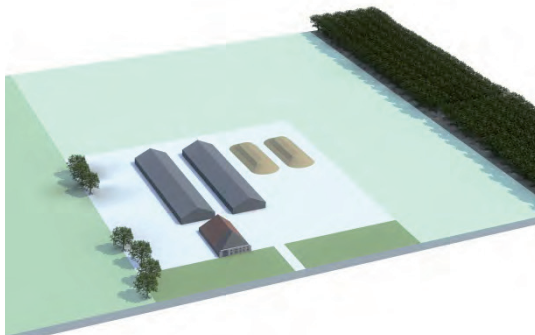
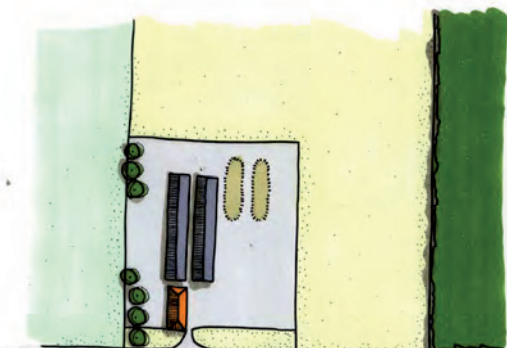
Daarbij streven we bij de inpassing naar:

1. Een goede erfinrichting door de juiste positionering van de bedrijfsgebouwen;
2. Een goede ontsluiting van het erf;
3. Een goede landschappelijke inpassing van het erf.

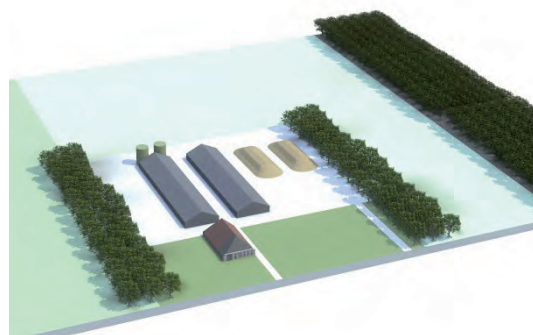
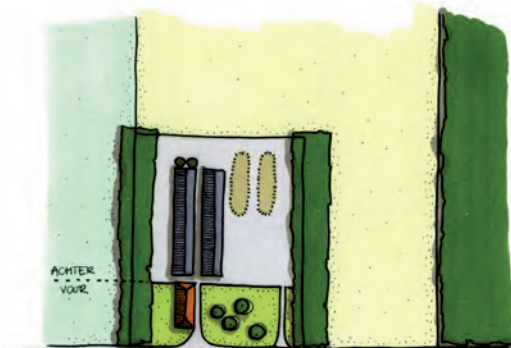
In de voorbeelden hebben we daar uitvoering aangegeven aan de hand van de volgende ontwerpuitgangspunten:

- We maken onderscheid tussen het woonerf en het bedrijfserf. Het woonerf versterken we door een royaal voorerf te maken en op het bedrijfserf de nieuwe bebouwing te plaatsen.
- We laten de oorspronkelijke boerderij in het oog springen, door nieuwe bebouwing altijd achter de boerderij te plaatsen en niet hoger te laten zijn dan de boerderij zelf.
- We kiezen voor een erfbeplanting in de vorm van houtsingels langs de lengterichting van het perceel, waarbij de singel doorloopt voorbij het erf.

BESTAAND ERF

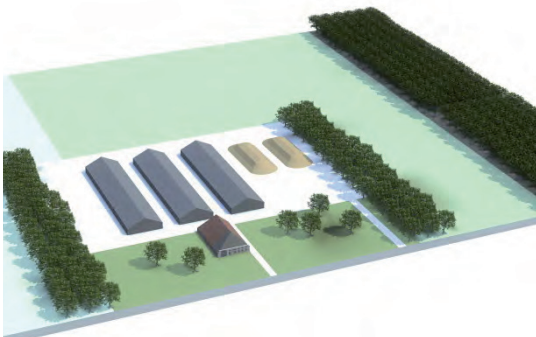
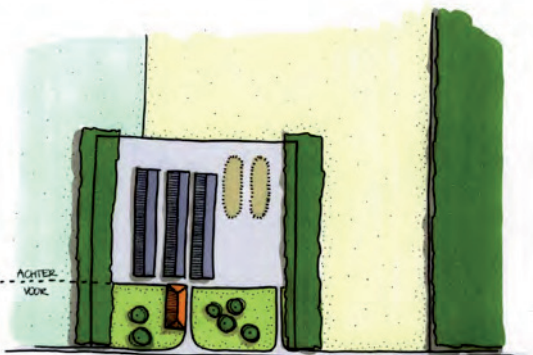

INPASSING VAN SILO'S

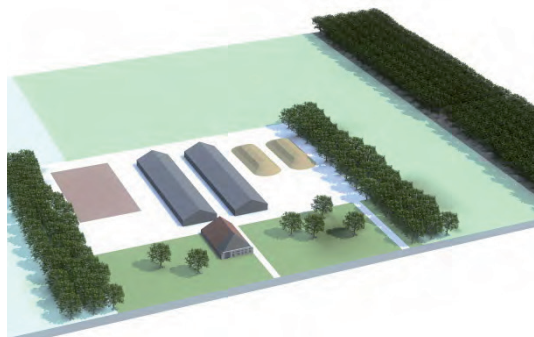
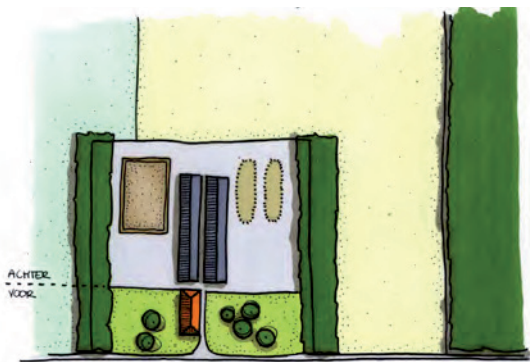
- silo's op het achtererf en zoveel mogelijk uit het zicht van de openbare weg
- bestaande houtsingel versterken en enkele solitaire bomen op het voorerf

INPASSING VAN EEN NIEUWE STAL

- groter bouwblok, tweede ontsluiting
- meer ruimte op het erf en afstand t.o.v. de boerderij
- bestaande houtsingel versterken en enkele solitaire bomen op het voorerf

INPASSING VAN EEN PAARDENBAK

- paardenbak zoveel mogelijk op achtererf, uit zicht van de openbare weg
- bestaande houtsingel versterken en enkele solitaire bomen op het voorerf

ESSENLANDSCHAP

Deze paragraaf is voor u van belang wanneer uw erf zich in het essenlandschap bevindt.

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

Op de uitlopers van het Drents Plateau zijn, net als in Drenthe, escomplexen ontstaan. Vanuit de esdorpen werd het 'onland' afgeplagd en gemeenschappelijk begraasd. Naast de esdorpen in de gemeente Ooststellingwerf is in de gemeente Weststellingwerf een aantal kleinere eenmansessen gevormd. Veelal vanuit de behoefte aan uitbreiding van de esdorpen. De zogenaamde kampen hebben geleid tot kleine buurtschappen al Boekelte, Rijsberkampen en Zandhuizen. Het esdorpenlandschap heeft vanouds een opbouw van kleine bolvormige open essen als bouwland, omsloten door historische boerderijen en houtwallen. De beekdalen waren in gebruik als hooiland. Het wegenpatroon rond de essen is kronkelig. Ook zijn plaatselijke hoogteverschillen (steilranden) kenmerkend tussen de beekdalen en het door eeuwenlange plaggen bemesting verhoogde bouwland.

KARAKTERISTIEKEN

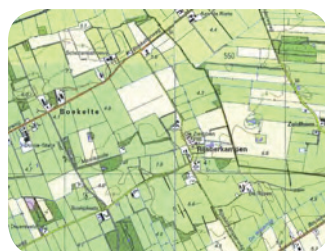
- Aanwezigheid van microreliëf (bollende bouwlanden en steilranden)
- Verspreid liggende bebouwing, waarbij de ligging ten opzichte van de doorgaande weg verschilt.
- Grillig verloop van de doorgaande weg.
- Kleinschalig landschap met een afwisseling van houtsingels, bospercelen en boomgroepen en laanbeplanting langs de wegen.

AANDACHTSPUNTEN

Het essenlandschap is een waardevol cultuurlandschap. We zien dat de karakteristieke elementen van het essenlandschap onder druk staan, waardoor het onderscheid met de woudenontginningen vervaagd. Als gemeente vinden we het van groot belang dat het reliëf van de essen behouden blijft. Wij stimuleren het verder versterken van de esrandbeplantingen, om het besloten karakter van dit landschap te benadrukken. Zandwegen mogen niet worden verhard.

1900

2000

2010

ERVEN

Het essenlandschap wordt gekenmerkt door verspreid liggende erven. De bebouwing wisselt af met houtsingels, boskavels en kleine boomgroepen. Op verschillende momenten zijn er doorkijkjes naar het achterliggende landschap. De vorm van de erven is vaak variabel. Het voorerf is gericht op de weg, het achtererf is vaak gekoppeld aan de (eenmans)es. Onze inzet is erop gericht om dat onderscheid juist weer te accentueren. Het woonhuis of de boerderij vormt het voorerf. Hier wordt gewoond, is de siertuin, de moestuin en soms een boomgaard. Het achterste deel van de boerderij en de bijgebouwde stallen en silo's vormen het achtererf.

Houtsingels langs een perceelsgrens lopen door tot op het erf. Ook boomgroepen zijn vaak een onderdeel van de erfbeplanting. Wij zetten in op een versterking van dit beplantingspatroon.

Handreikingen

SITUERING

- Zorg dat u de ruimte neemt voor uw bouwplan. Past het bouwplan niet op het erf, kies dan voor een vergroting van het erf. Plaats nieuwe bebouwing op voldoende afstand van bestaande bebouwing. Houd rekening met eventuele toekomstige ontwikkelingen op uw erf. Denk aan mogelijkheden om (in de toekomst) overbodige bebouwing te slopen.
- Houd belangrijke doorzichten vanaf de weg naar het landschap vrij.
- Maak onderscheid tussen een voorerf en een achtererf en versterk van beide de ruimtelijke kenmerken.
- Nieuwe bebouwing, opslag of stalling komt bij voorkeur op het achtererf, achter de achtergevel van de woning of de oorspronkelijke boerderij.
- Laat de oorspronkelijke boerderij of de woning de blikvanger zijn; stem de positie van nieuwe bebouwing daar op af. Kies zo mogelijk voor stallen en bijgebouwen een lagere nokhoogte dan de hoogte van de oorspronkelijke boerderij.
- Plaats nieuwe gebouwen zoveel mogelijk in dezelfde richting als de bestaande gebouwen.

BEPLANTING

- Behoud voor zover mogelijk de bestaande erfbeplanting, mits streekeigen en van voldoende kwaliteit.
- Geef aandacht aan erfbeplanting aan de achterzijde van het erf als deze zijde vanaf de openbare weg zichtbaar is.
- Nieuwe erfbeplanting in de vorm van boomgroepen op het erf of houtsingels langs de lengterichting van het perceel. Laat de houtsingels doorlopen vanaf het erf langs de grenzen van de weilanden/bouwlanden.
- Kies voor houtsingels bomen als eik en ruwe berk met een onderbegroeiing van o.a. meidoorn, sleedoorn, hazelaar en hulst.
- Op het erf passen solitaire bomen zoals beuk, eik, walnoot en linde of hoogstamfruitbomen in een boomgaard.
- Rond het voorerf past een haag van beuk, meidoorn, liguster en soms haagbeuk.

BEBOUWING

- Kies voor de bebouwing een eenvoudige vorm die past bij de functie (rechthoekige stal, silo's rond).
- Voor zover mogelijk, worden nieuwe gebouwen voorzien van een kap met een visueel lage gootlijn.
- Kies kleuren en materialen die gebiedseigen zijn en gedekte tinten hebben (geen wit, geen glimmende oppervlakken).

OVERIG

- Eventuele lichtuitstraling beperken door afschermende beplantingen, objectgerichte verlichting en afsluitbare schermen voor (half)open windgaaswanden.
- Houd rekening met twee ontsluitingen. Een voor het woonerf en een voor het bedrijfserf.

Geen landschappelijke inpassing met afschermende beplanting aan een zijde van het erf

Goede inpassing met afschermende beplanting aan twee zijden

Toelichting voorbeeld erf

De afbeeldingen hiernaast zijn voorbeelden waarin een verandering op het erf is ingepast, rekening houdend met de handreikingen. Eerst is het bestaande voorbeeld erf weergegeven. Vervolgens laten we zien hoe voorkomende ontwikkelingen op een erf (nieuwe silo's, nieuwe stal of een nieuwe paardenbak) op een goede manier op het erf kunnen worden ingepast.

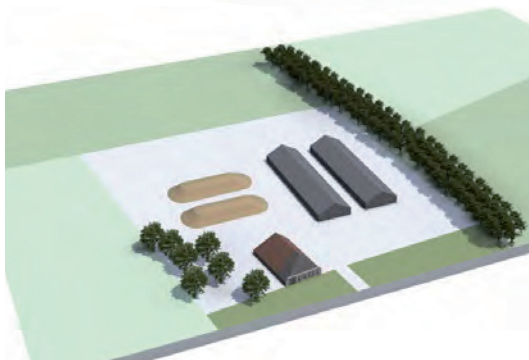
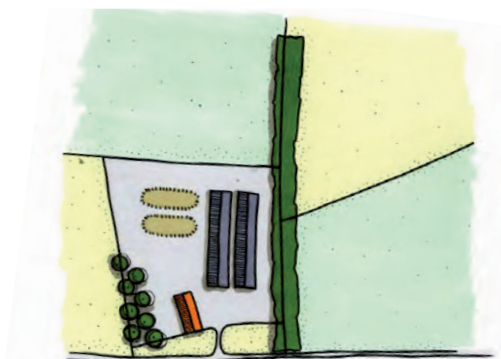
Daarbij streven we bij de inpassing naar:

1. Een goede erfinrichting door de juiste positionering van de bedrijfsgebouwen;
2. Een goede ontsluiting van het erf;
3. Een goede landschappelijke inpassing van het erf.

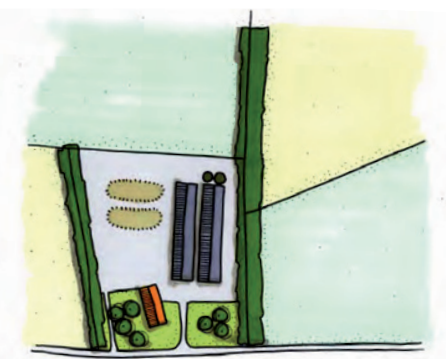
In de voorbeelden hebben we daar uitvoering aangegeven aan de hand van de volgende ontwerpuitgangspunten:

- We maken onderscheid tussen het woonerf en het bedrijfserf. Het woonerf versterken we door een royaal voorerf te maken en op het bedrijfserf de nieuwe bebouwing te plaatsen.
- We laten de oorspronkelijke boerderij in het oog springen, door nieuwe bebouwing altijd achter de boerderij te plaatsen en niet hoger te laten zijn dan de boerderij zelf.
- We kiezen voor een erfbeplanting in de vorm van houtsingels langs de lengterichting van het perceel, waarbij de singel doorloopt voorbij het erf.

BESTAAND ERF

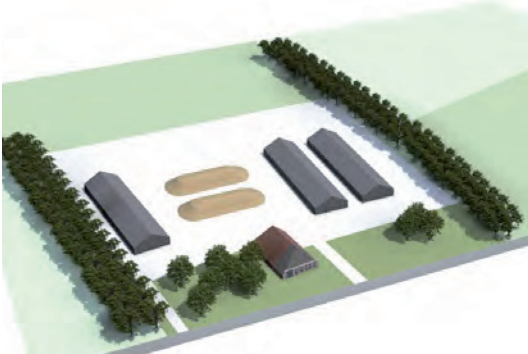
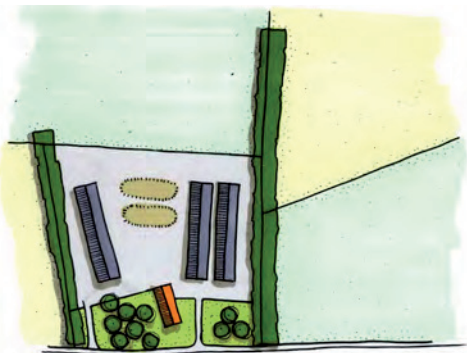

INPASSING VAN SILO'S

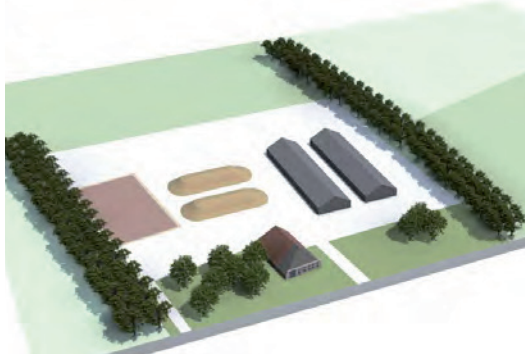
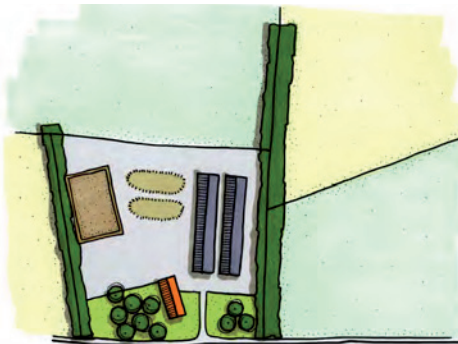
- silo's op het achtererf en zoveel mogelijk uit het zicht van de openbare weg
- bestaande houtsingelstructuur versterken en enkele solitaire bomen op het voorerf

INPASSING VAN EEN NIEUWE STAL

- *groter bouwblok, tweede ontsluiting*
- *meer ruimte op het erf en afstand t.o.v. de boerderij*
- *bestaande houtsingelstructuur versterken en enkele solitaire bomen op het voorerf*

INPASSING VAN EEN PAARDENBAK

- *paardenbak zoveel mogelijk op achtererf*
- *bestaande houtsingelstructuur versterken en enkele solitaire bomen op het voorerf*

HOOGVEENONTGINNINGEN

Deze paragraaf is voor u van belang wanneer uw erf zich in de hoogveenontginningen bevindt.

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

De hoogveengebieden zijn lange tijd ondoordringbare natte, ruige gebieden geweest. De hoogvenen strekten zich uit over het Drents Plateau tot in de bovenlopen van de beekdalen en tot op de dekzandruggen. Vanaf het eind van de negentiende eeuw zijn de gebieden in cultuur gebracht. De hoogvenen zijn ontgonnen vanuit de bestaande wegdorpen op de hogere dekzandruggen (woudontginningen). Karakteristiek voorbeeld is de Compagnie Hoornsterzwaag tussen Lippenhuizen en Jubbega met de wijken die dwars op de turfvaarten zijn gegraven.

Doordat vrijwel al het veen is afgegraven bestaat de bovengrond van de hoogveenontginningen nu uit zand. In Weststellingwerf zijn de hoogveenontginningen van een kleinere schaal dan de grootschalige ontginningen met vaarten, wijken en ritmiek van woningen zoals die bijvoorbeeld bij Smilde voorkomen. Het landschap van de hoogveenontginningen kenmerkt zich door open gebieden die door sterk beplante wegen worden ingekaderd. De erven liggen als sterk beplante clusters aan deze wegen. De meeste perceelsgrenzen worden door sloten gevormd. In de hoogveenontginningen komen geen dorpen voor. Noordwolde grenst aan de noordzijde aan het gebied.

KARAKTERISTIEKEN

- De structuur van het gebied wordt bepaald door een blokvormige verkaveling met open gebieden die door beplante wegen worden begrensd. De bebouwing ligt verspreid aan de meestal rechte wegen.
- Afwisseling van bospercelen en landbouwkavels.

AANDACHTSPUNTEN

De hoogveenontginningen in Weststellingwerf bevatten ook kenmerken van de heideontginningen. Het onderscheid met andere landschappen is daarmee aan het vervagen. Als gemeente willen we de specifieke kenmerken van de hoogveenontginningen hooghouden. We stimuleren daarom perceelsbeplantingen rond het hele erf, zodat de erven als groene clusters worden benadrukt. We zien kansen om de versterking van de landschapsstructuur gepaard te laten gaan met een versterking van de toeristisch-recreatieve structuur als koppeling naar het Drents-Friese Wold.

1900

2000

2010

ERVEN

In de hoogveenontginningen ten zuiden van Noordwolde liggen de erven verspreid als groene eilanden aan de doorgaande wegen. Het merendeel van de erven is relatief klein en heeft een bijna vierkante opzet. Meestal ligt het woonhuis op enige afstand van de weg.

De erven zijn compact, waardoor het onderscheid tussen voorerf en achtererf soms is vervaagd. Onze inzet is erop gericht om dat onderscheid juist weer te accentueren. Het woonhuis of de boerderij vormt het voorerf. Hier wordt gewoond, is de siertuin, de moestuin en soms een boomgaard. Het achterste deel van de boerderij en de bijgebouwde stallen en silo's vormen het achtererf.

Vaak zijn meerdere erfgrenzen beplant, waardoor de erven groene verdichtingen vormen aan de eveneens sterk beplante wegen. Dat beeld is kenmerkend voor dit landschap. Wij zetten daarom ook in op versterking van deze karakteristiek door te kiezen voor een erfbeplanting rond het hele erf. De beplanting kan bestaan uit brede singels of bosstroken. Enkele solitaire bomen, een erfbosje of hoogstamfruitbomen passen ook op het erf.

Handreikingen

SITUERING

- Zorg dat u de ruimte neemt voor uw bouwplan. Past het bouwplan niet op het erf, kies dan voor een vergroting van het erf. Plaats nieuwe bebouwing op voldoende afstand van bestaande bebouwing. Houd rekening met eventuele toekomstige ontwikkelingen op uw erf. Denk aan mogelijkheden om (in de toekomst) overbodige bebouwing te slopen.
- Houd rekening met de verkavelingsrichting. Respecteer voor zover mogelijk de perceelsgrenzen en accentueer de blokvormige opzet van het landschap met nieuwe beplanting (zie ook de aandachtspunten per landschap).
- Maak onderscheid tussen een voorerf en een achtererf en versterk van beide de ruimtelijke kenmerken.
- Nieuwe bebouwing, opslag of stalling komt bij voorkeur op het achtererf, achter de achtergevel van de woning of de oorspronkelijke boerderij.
- Laat de oorspronkelijke boerderij of de woning de blikvanger zijn; stem de positie van nieuwe bebouwing daar op af. Kies zo mogelijk voor stallen en bijgebouwen een lagere nokhoogte dan de hoogte van de oorspronkelijke boerderij.
- Plaats nieuwe gebouwen zoveel mogelijk in dezelfde richting als de bestaande gebouwen.

BEPLANTING

- Behoud voor zover mogelijk de bestaande erfbeplanting, mits streekeigen en van voldoende kwaliteit.
- Kies voor een erfbeplanting rond het hele perceel, die het erf als groene kamer benadrukt.
- Kies voor lagere en nattere delen voor de beplanting bomen als es en els.
- Kies voor houtsingels bomen als eik en ruwe berk met een onderbegroeiing van o.a. meidoorn, sleedoorn, hazelaar en hulst.
- Op het erf passen solitaire bomen zoals beuk, eik, walnoot en linde of hoogstamfruitbomen in een boomgaard.
- Rond het voorerf past een haag van beuk, meidoorn, liguster en soms haagbeuk.

BEBOUWING

- Kies voor de bebouwing een eenvoudige vorm die past bij de functie (rechthoekige stal, silo's rond).
- Voor zover mogelijk, worden nieuwe gebouwen voorzien van een kap met een visueel lage gootlijn.
- Kies kleuren en materialen die gebiedseigen zijn en gedekte tinten hebben (geen wit, geen glimmende oppervlakken).

OVERIG

- Eventuele lichtuitstraling beperken door afscherpende beplantingen, objectgerichte verlichting en afsluitbare schermen voor (half)open windgaaswanden.
- Houd rekening met twee ontsluitingen. Een voor het woonerf en een voor het bedrijfserf.

Geen landschappelijke inpassing met afschermende beplanting achterzijde; geen gebiedseigen beplanting, geen gedekt kleurgebruik.

Goede inpassing met afschermende beplanting aan meerdere zijden.

Toelichting voorbeeld erf

De afbeeldingen hiernaast zijn voorbeelden waarin een verandering op het erf is ingepast, rekening houdend met de handreikingen. Eerst is het bestaande voorbeeld erf weergegeven. Vervolgens laten we zien hoe voorkomende ontwikkelingen op een erf (nieuwe silo's, nieuwe stal of een nieuwe paardenbak) op een goede manier op het erf kunnen worden ingepast.

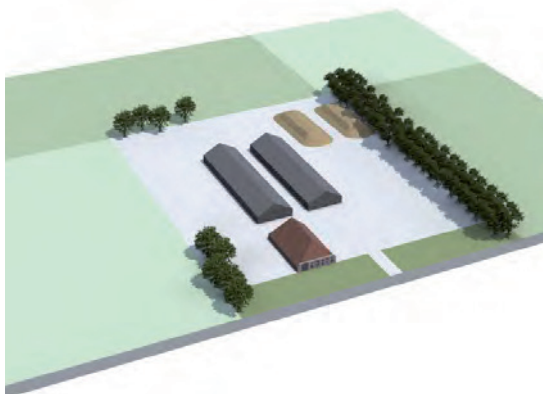
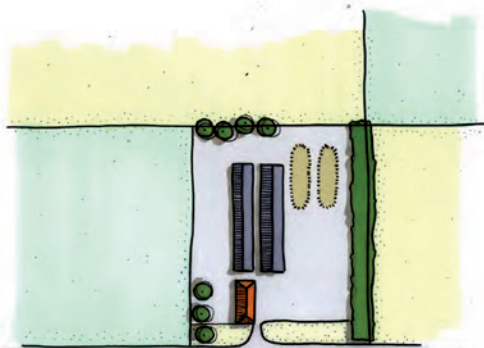
Daarbij streven we bij de inpassing naar:

1. Een goede erfinrichting door de juiste positionering van de bedrijfsgebouwen;
2. Een goede ontsluiting van het erf;
3. Een goede landschappelijke inpassing van het erf.

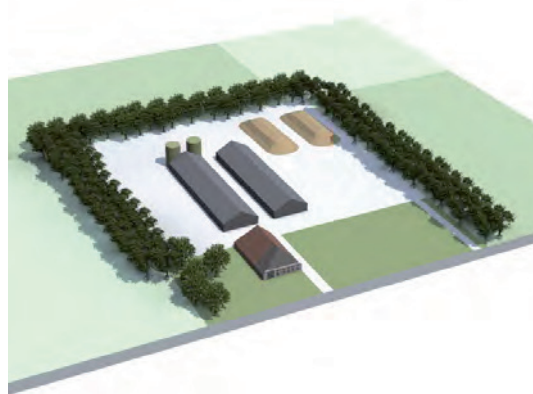
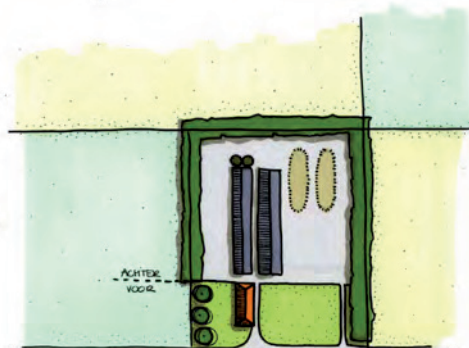
In de voorbeelden hebben we daar uitvoering aangegeven aan de hand van de volgende ontwerpuitgangspunten:

- We maken onderscheid tussen het woonerf en het bedrijfserf. Het woonerf versterken we door een royaal voorerf te maken en op het bedrijfserf de nieuwe bebouwing te plaatsen.
- We laten de oorspronkelijke boerderij in het oog springen, door nieuwe bebouwing altijd achter de boerderij te plaatsen en niet hoger te laten zijn dan de boerderij zelf.
- We kiezen voor een erfbeplanting in de vorm van houtsingels langs de lengterichting van het perceel, waarbij de singel doorloopt voorbij het erf.

BESTAAND ERF

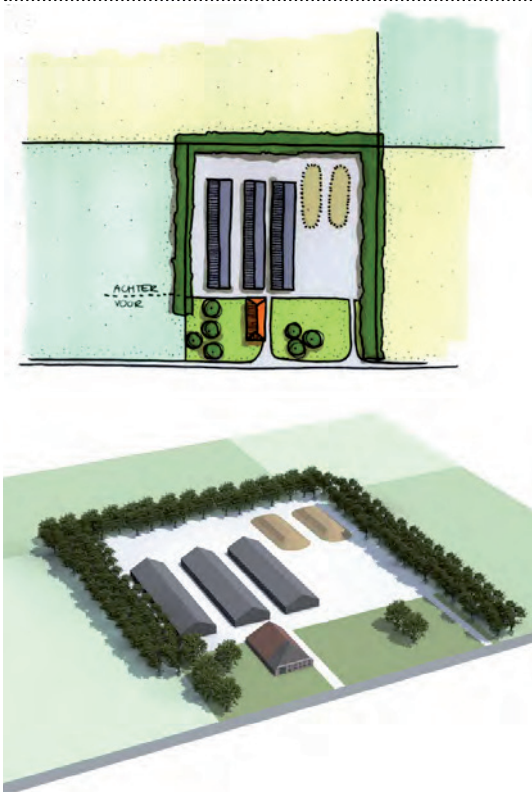

INPASSING VAN SILO'S

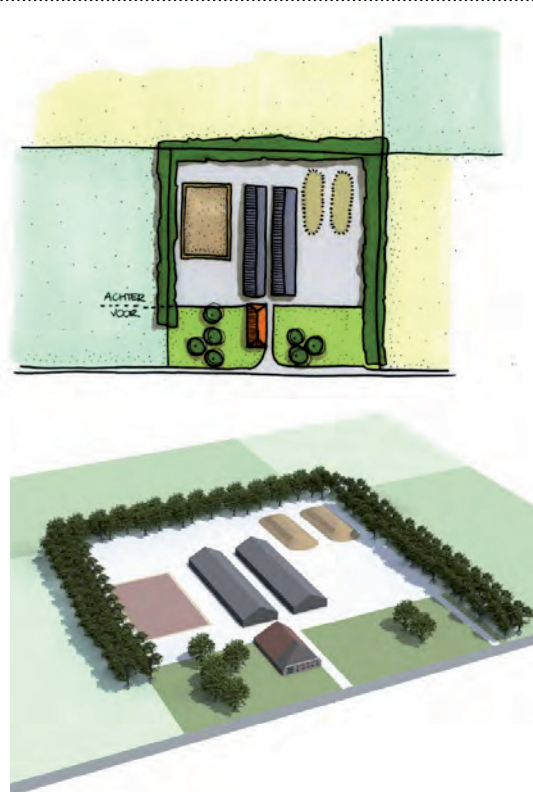
- silo's op het achtererf en zoveel mogelijk uit het zicht van de openbare weg en op het achtererf
- omringende erfbeplanting

INPASSING VAN EEN NIEUWE STAL

- groter bouwblok en tweede ontsluiting
- meer ruimte op het erf en afstand t.o.v. de boerderij
- omringende erfbeplanting

INPASSING VAN EEN PAARDENBAK

- groter bouwblok
- paardenbak zoveel mogelijk op achtererf, uit zicht van de openbare weg
- omringende erfbeplanting

VEENPOLDERS

Deze paragraaf is voor u van belang wanneer uw erf zich in de veenpolders bevindt.

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

De veenpolders zijn laaggelegen gebieden. Vanaf de aangelegde dijken zijn deze laagveengebieden ontgonnen in lange smalle kavels. Op de kop van deze kavels kwam bebouwing. Zo groeiden er langgerekte dorpslinten met een open karakter, zoals die van Spanga naar Scherpenzeel, Munnekeburen, Oldelamer en Nijelamer.

De vervening is op sommige plekken zover doorgedaan, dat er een drassig gebied is ontstaan met legakkers en petgaten. De Rottige Meenthe, nu natuurgebied, is daar een goed voorbeeld van.

Om een goede waterbeheersing van de Friese boezem mogelijk te maken zijn de laagveengebieden vanaf de 19e eeuw ingepolderd. Voor de landbouw is de waterstand omlaag gebracht, waardoor het omringende land is ingeklonken en nog lager is komen te liggen.

De veenpolders worden gekenmerkt door hun weidsheid. Beplanting komt incidenteel voor, rond erven of als kleine bospercelen. De meeste gronden zijn als graslanden in gebruik. De bebouwingslinten vormen langgerekte verdichtingen, waar de beplanting op de erven een zekere beschutting geeft in het verder open gebied. Door de hoge waterstand en de vele sloten is het water bepalend in het beeld.

KARAKTERISTIEKEN

- De structuur van het gebied wordt bepaald door een opstreckende verkaveling die wordt gekenmerkt door een grote openheid. De bebouwing ligt in linten aan de doorgaande wegen.
- Voorkomen van petgaten en legakkers, veel dijken, vaarten en sloten.

AANDACHTSPUNTEN

Als gemeente waarderen we de openheid van de veenpolders. Een verdergaande verdichting van het landschap door nieuwe bebouwing buiten de bestaande linten vinden we dan ook ongewenst. Ook de erven willen we compact van opzet houden. We zetten in op een goede beplanting van de erven, zodat ze zich als groene eilanden in de openheid blijven manifesteren.

1900

2000

2010

ERVEN

De erven in de veenpolders liggen deels direct aan de weg en deels meer achteruit in het land. Vaak zijn ze onderdeel van lange bebouwingslinten, waarbij de afstand tussen de bebouwing varieert. De schaal van de erven varieert, waarbij de meer recente boerderijen grotere erven bezitten. De erven zijn rechthoekig van opzet en staan haaks ten opzichte van de weg, waarbij het woonhuis zich richt naar de weg.

De erven zijn vierkant tot rechthoekig van opzet en voegen zich in het verkavelingspatroon van sloten. Waar vroeger een duidelijk onderscheid was tussen het voorerf en het achtererf is dat nu vervaagd. Onze inzet is erop gericht om dat onderscheid juist weer te accentueren. Het woonhuis of de boerderij vormt het voorerf. Hier wordt gewoond, is de siertuin en de moestuin. Het achterste deel van de boerderij en de bijgebouwde stallen en silo's vormen het achtererf. Dit deel richt zich op het landschap, op de gronden die bij de boerderij horen.

De meeste erven zijn voorzien van erfbeplanting. Het zijn daardoor eilanden in de verder open en veelal onbeplante ruimte. Wij hechten er aan dat de erven zich als groene eilanden blijven manifesteren. Dit betekent niet dat alle bebouwing aan het zicht onttrokken hoeft te worden. Daarom kiezen we voor een erfbeplanting, die in ieder geval 70% van de perceelsgrenzen bevat en minstens 2 hoeken van het erf.

Handreikingen

SITUERING

- Zorg dat u de ruimte neemt voor uw bouwplan. Past het bouwplan niet op het erf, kies dan voor een vergroting van het erf. Plaats nieuwe bebouwing op voldoende afstand van bestaande bebouwing. Houd rekening met eventuele toekomstige ontwikkelingen op uw erf. Denk aan mogelijkheden om (in de toekomst) overbodige bebouwing te slopen.
- Houd rekening met de verkavelingsrichting. Respecteer het bestaande slotenpatroon en graaf eventueel nieuwe sloten in dezelfde richting als de verkaveling.
- Maak onderscheid tussen een voorerf en een achtererf en versterk van beide de ruimtelijke kenmerken.
- Nieuwe bebouwing, opslag of stalling komt bij voorkeur op het achtererf, achter de achtergevel van de woning of de oorspronkelijke boerderij.
- Laat de oorspronkelijke boerderij of de woning de blikvanger zijn; stem de positie van nieuwe bebouwing daar op af. Kies zo mogelijk voor stallen en bijgebouwen een lagere nokhoogte dan de hoogte van de oorspronkelijke boerderij.
- Plaats nieuwe gebouwen zoveel mogelijk in dezelfde richting als de bestaande gebouwen, tenzij de compacte opzet van het erf daarmee verloren gaat.

BEPLANTING

- Behoud voor zover mogelijk de bestaande erfbeplanting, mits streekeigen en van voldoende kwaliteit.
- Geef aandacht aan erfbeplanting aan de achterzijde van het erf als deze zijde vanaf de openbare weg zichtbaar is.
- Zorg dat 70% van de totale erfgrans is beplant, waarvan in ieder geval 2 hoeken van het erf.
- Kies voor een dichte singelbeplanting bij de bedrijfsgebouwen en een transparante afscherming ter hoogte van het woonhuis.
- Kies voor bomen in een singel soorten als es of abeel en voor ondergroei soorten als o.a. zachte berk, els, gelderse roos, hulst, grauwe wilg en geoorde wilg.
- Op het voorerf passen solitaire bomen zoals beuk, es, grauwe abeel, walnoot en linde.
- Rond het voorerf past een haag van beuk, meidoorn, liguster of soms haagbeuk.

BEBOUWING

- Kies voor de bebouwing een eenvoudige vorm die past bij de functie (rechthoekige stal, silo's rond).
- Voor zover mogelijk, worden nieuwe gebouwen voorzien van een kap met een visueel lage gootlijn.
- Kies kleuren en materialen die gebiedseigen zijn en gedekte tinten hebben (geen wit, geen glimmende oppervlakken).

OVERIG

- Eventuele lichtuitstraling beperken door afschermende beplantingen, objectgerichte verlichting en afsluitbare schermen voor (half)open windgaaswanden.
- Houd rekening met twee ontsluitingen. Een voor het woonerf en een voor het bedrijfserf.

Geen landschappelijke inpassing met afschermende beplanting

Goede inpassing met afschermende beplanting

Erven als groene eilanden

Toelichting voorbeeld erf

De afbeeldingen hiernaast zijn voorbeelden waarin een verandering op het erf is ingepast, rekening houdend met de handreikingen. Eerst is het bestaande voorbeeld erf weergegeven. Vervolgens laten we zien hoe voorkomende ontwikkelingen op een erf (nieuwe silo's, nieuwe stal of een nieuwe paardenbak) op een goede manier op het erf kunnen worden ingepast.

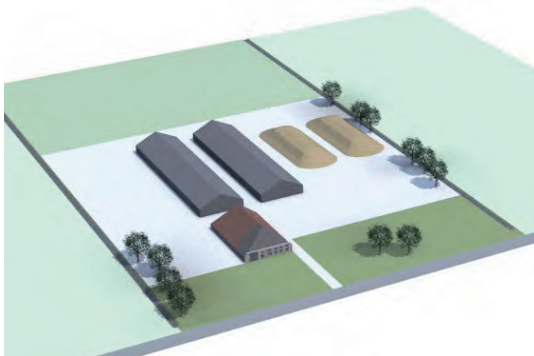
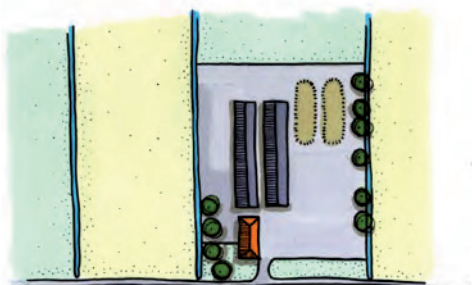
Daarbij streven we bij de inpassing naar:

1. Een goede erfinrichting door de juiste positionering van de bedrijfsgebouwen;
2. Een goede ontsluiting van het erf;
3. Een goede landschappelijke inpassing van het erf.

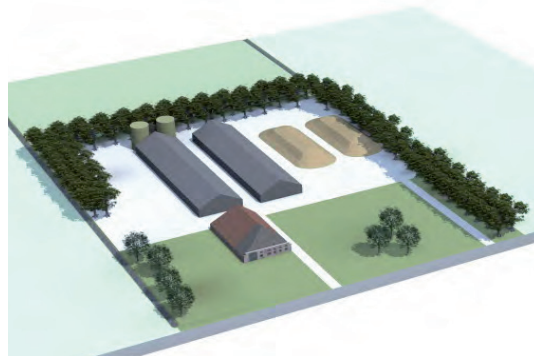
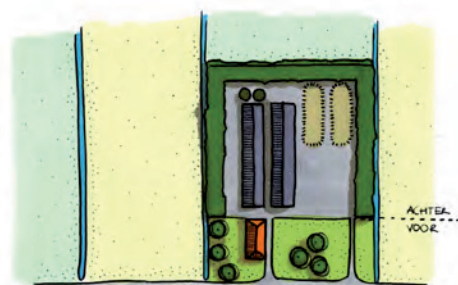
In de voorbeelden hebben we daar uitvoering aangegeven aan de hand van de volgende ontwerpuitgangspunten:

- We maken onderscheid tussen het woonerf en het bedrijfserf. Het woonerf versterken we door een royaal voorerf te maken en op het bedrijfserf de nieuwe bebouwing te plaatsen.
- We laten de oorspronkelijke boerderij in het oog springen, door nieuwe bebouwing altijd achter de boerderij te plaatsen en niet hoger te laten zijn dan de boerderij zelf.
- We kiezen voor een erfbeplanting in de vorm van houtsingels langs de lengterichting van het perceel, waarbij de singel doorloopt voorbij het erf.

BESTAAND ERF

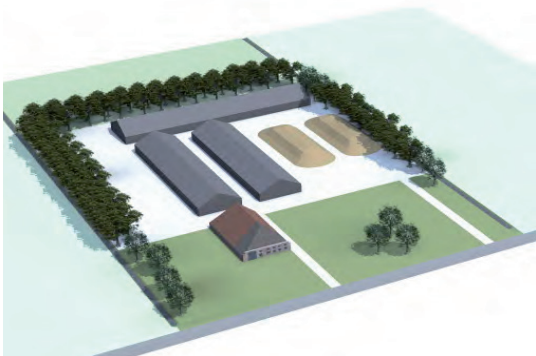
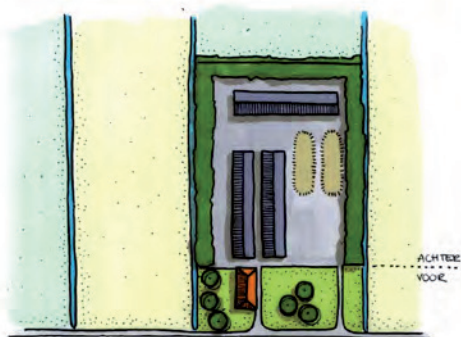

INPASSING VAN SILO'S

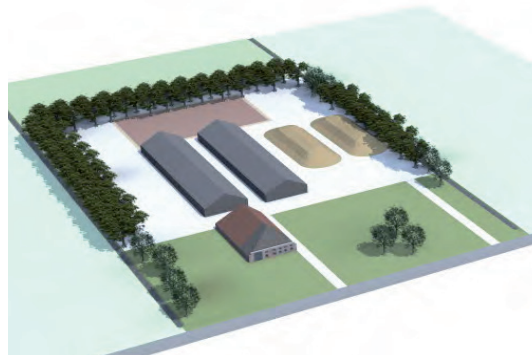
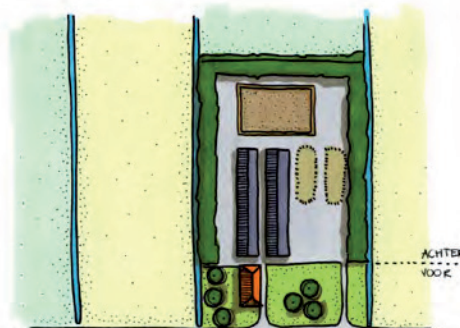
- silo's op het achtererf en zoveel mogelijk uit het zicht van de openbare weg op het achtererf
- 70% van de perceelsgrenzen beplant, waarvan 2 hoeken

INPASSING VAN EEN NIEUWE STAL

- nieuwe stal haaks geplaatst om erf compact te houden
- tweede ontsluiting
- 70% van de perceelsgrenzen beplant, waarvan 2 hoeken

INPASSING VAN EEN PAARDENBAK

- paardenbak zoveel mogelijk op achtererf, uit zicht van de openbare weg
- 70% van de perceelsgrenzen beplant, waarvan 2 hoeken

BEEKDALEN

Deze paragraaf is voor u van belang wanneer uw erf zich in het landschap van de beekdalen bevindt.

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

De beekdalen zijn lage, door beken uitgesleten delen tussen de zandruggen. Doordat ze van oudsher nat en moeilijk begaanbaar waren, zijn de beekdalen lange tijd onbewoond gebleven. In de Middeleeuwen fungeerden de beekdalen als hooiland en weidegrond voor het vee.

In Weststellingwerf liggen de beekdalen van de Lende en de Tjonger (Kuunder). Oorspronkelijk waren dit meanderende beken. Vanwege onder andere de waterbeheersing zijn de beken in de vorige eeuw gekanaliseerd: de Tjonger in 1880 en de Lende vanaf 1922.

Een deel van de beekdalen heeft tegenwoordig ook een natuurfunctie (Lendevallei). De beekdalen kenmerken zich door een grote verscheidenheid van open landschap met (natte) hooilanden, rietlanden en petgaten tot een meer besloten landschap met elzenbroekbossen en wilgenstruwelen. In de beekdalen staat het slotenpatroon haaks op de loop van de beek.

KARAKTERISTIEKEN

- Het gebied wordt gekenmerkt door een grootschalige openheid, die sterk contrasteert met de meer besloten woudontginningen op de zandruggen.
- Bebouwing komt heel beperkt voor.
- Slotenpatroon haaks op de loop van de beek.

AANDACHTSPUNTEN

Door klimaatveranderingen en afspraken in het kader van goed waterbeheer ligt het accent tegenwoordig op het herstellen van het meer natuurlijke karakter van de beekdalen. We zullen nieuwe bouwplannen ook in dat licht beoordelen. Nieuwe bebouwing in het beekdal mag daarom niet strijdig zijn met dergelijke wateropgaven. Vanwege het open karakter van beekdalen, zijn wij voorzichtig met het toevoegen van nieuwe clusters van bebouwing die een verdichting van het gebied mogelijk zouden kunnen maken. De ontwikkeling van erven zien wij vooral in de lengterichting, zodat het zicht vanaf de weg naar het landschap zoveel mogelijk in stand blijft.

1900

2000

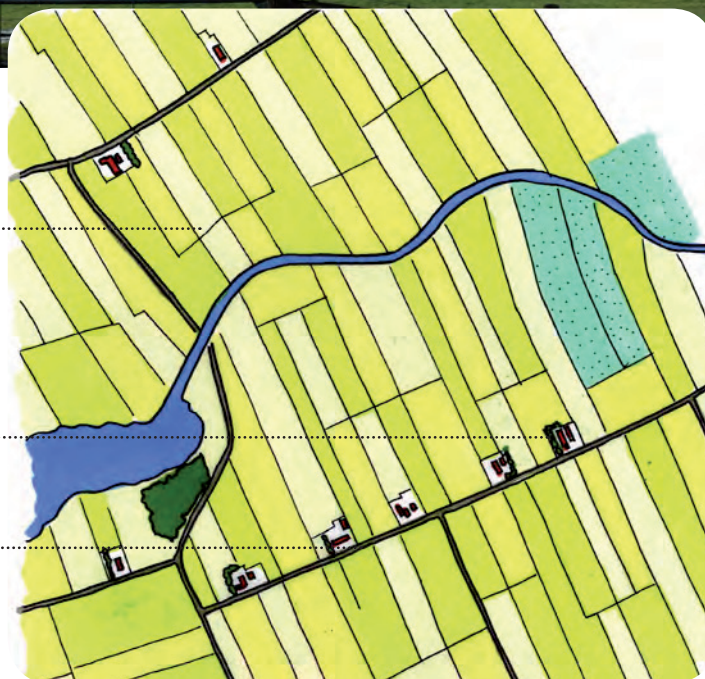
2010

*Opstreckende
verkaveling haaks
op de beek*

*Verspreid liggende
bebouwing*

Rechte wegen

ERVEN

In de beekdalen liggen de erven verspreid aan meestal rechtlijnige ontsluitingswegen. De erven zijn vierkant tot rechthoekig van opzet en voegen zich in het verkavelingspatroon van sloten. Waar vroeger een duidelijk onderscheid was tussen het voorerf en het achtererf is dat nu vervaagd. Onze inzet is erop gericht om dat onderscheid juist weer te accentueren. Het woonhuis of de boerderij vormt het voorerf. Hier wordt gewoond, is de siertuin en de moestuin. Het achterste deel van de boerderij en de bijgebouwde stallen en silo's vormen het achtererf. Dit deel richt zich op het landschap, op de gronden die bij de boerderij horen.

De erven zijn weinig beplant, maar door hun ligging in een weids en open gebied lijken ze toch groene eilanden in de ruimte.

Wij hechten aan het open karakter van de erven, maar vinden ook dat een goede erfbeplanting nodig is om bebouwing en opslag enigszins aan het zicht onttrekken. Daarom kiezen we voor een stevige erfbeplanting, die in ieder geval 70% van de perceelsgrenzen bevat en minstens 3 hoeken van het erf.

Handreikingen

SITUERING

- Zorg dat u de ruimte neemt voor uw bouwplan. Past het bouwplan niet op het erf, kies dan voor een vergroting van het erf. Plaats nieuwe bebouwing op voldoende afstand van bestaande bebouwing. Houd rekening met eventuele toekomstige ontwikkelingen op uw erf. Denk aan mogelijkheden om (in de toekomst) overbodige bebouwing te slopen.
- Houd rekening met de verkavelingsrichting. Respecteer het bestaande slotenpatroon en graaf eventueel nieuwe sloten in dezelfde richting als de verkaveling.
- Maak onderscheid tussen een voorerf en een achtererf en versterk van beide de ruimtelijke kenmerken.
- Nieuwe bebouwing, opslag of stalling komt bij voorkeur op het achtererf, achter de achtergevel van de woning of de oorspronkelijke boerderij.
- Laat de oorspronkelijke boerderij of de woning de blikvanger zijn; stem de positie van nieuwe bebouwing daar op af. Kies zo mogelijk voor stallen en bijgebouwen een lagere nokhoogte dan de hoogte van de oorspronkelijke boerderij.
- Plaats nieuwe gebouwen zoveel mogelijk in dezelfde richting als de bestaande gebouwen, tenzij de compacte opzet van het erf daarmee verloren gaat.

BEPLANTING

- Behoud voor zover mogelijk de bestaande erfbeplanting, mits streekeigen en van voldoende kwaliteit.
- Geef aandacht aan erfbeplanting aan de achterzijde van het erf als deze zijde vanaf de openbare weg zichtbaar is. Kies voor een transparante erfbeplanting zonder onderbegroeiing.
- Zorg dat 70% van de totale erfgrans is beplant, waarvan in ieder geval 3 hoeken van het erf beplant worden met een singel.
- Kies voor bomen in een singel soorten als es, eik of abeel en voor ondergroei soorten als zachte berk, els, gelderse roos, hulst, grauwe wilg en geoorde wilg.
- Op het voorerf passen solitaire bomen zoals beuk, es, eik, grauwe abeel, walnoot en linde of hoogstamfruitbomen in een boomgaard (soorten afhankelijk van de grondwaterstand).
- Rond het voorerf past een haag van beuk, meidoorn, liguster of soms haagbeuk.

BEBOUWING

- Kies voor de bebouwing een eenvoudige vorm die past bij de functie (rechthoekige stal, silo's rond).
- Voor zover mogelijk, worden nieuwe gebouwen voorzien van een kap met een visueel lage gootlijn.
- Kies kleuren en materialen die gebiedseigen zijn en gedekte tinten hebben (geen wit, geen glimmende oppervlakken).

OVERIG

- Eventuele lichtuitstraling beperken door afschermdende beplantingen, objectgerichte verlichting en afsluitbare schermen voor (half)open windgaaswanden.
- Houd rekening met twee ontsluitingen. Een voor het woonerf en een voor het bedrijfserf.

Eenzijdige landschappelijke inpassing zonder afschermende beplanting

Goede inpassing met afschermende beplanting

Toelichting voorbeeld erf

De afbeeldingen hiernaast zijn voorbeelden waarin een verandering op het erf is ingepast, rekening houdend met de handreikingen. Eerst is het bestaande voorbeeld erf weergegeven. Vervolgens laten we zien hoe voorkomende ontwikkelingen op een erf (nieuwe silo's, nieuwe stal of een nieuwe paardenbak) op een goede manier op het erf kunnen worden ingepast.

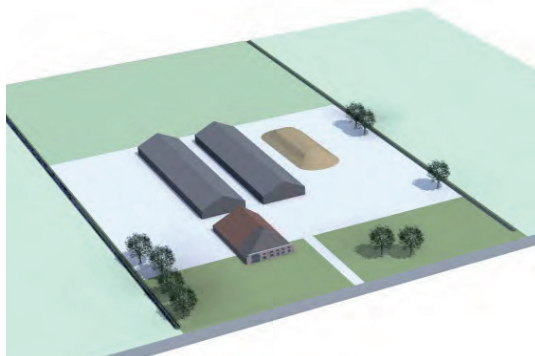
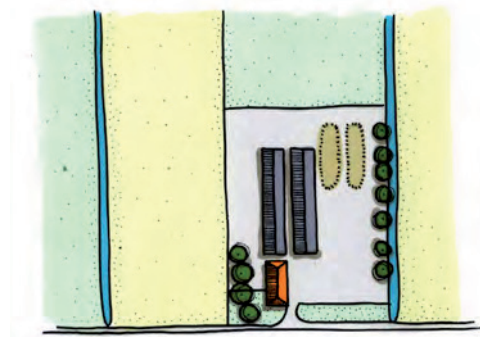
Daarbij streven we bij de inpassing naar:

1. Een goede erfinrichting door de juiste positionering van de bedrijfsgebouwen;
2. Een goede ontsluiting van het erf;
3. Een goede landschappelijke inpassing van het erf.

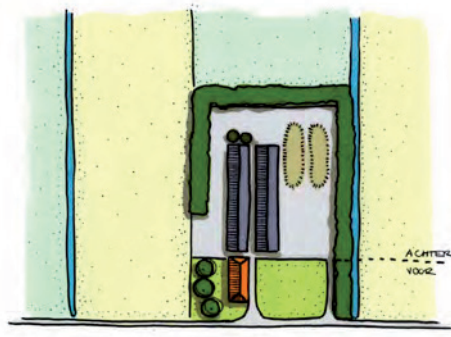
In de voorbeelden hebben we daar uitvoering aangegeven aan de hand van de volgende ontwerpuitgangspunten:

- We maken onderscheid tussen het woonerf en het bedrijfserf. Het woonerf versterken we door een royaal voorerf te maken en op het bedrijfserf de nieuwe bebouwing te plaatsen.
- We laten de oorspronkelijke boerderij in het oog springen, door nieuwe bebouwing altijd achter de boerderij te plaatsen en niet hoger te laten zijn dan de boerderij zelf.
- We kiezen voor een erfbeplanting in de vorm van houtsingels langs de lengterichting van het perceel, waarbij de singel doorloopt voorbij het erf.

BESTAAND ERF

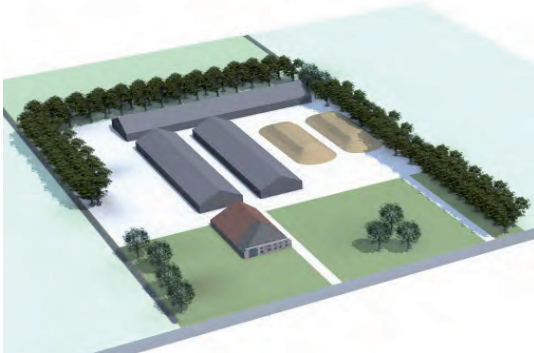
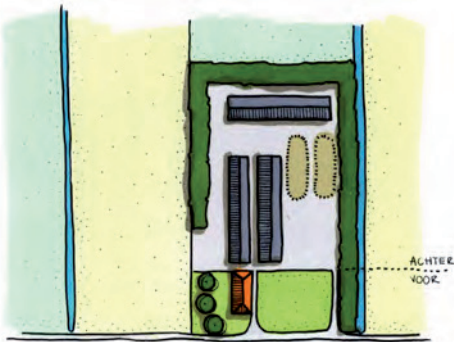

INPASSING VAN SILO'S

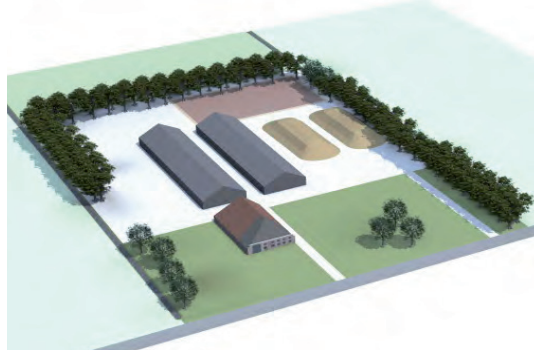
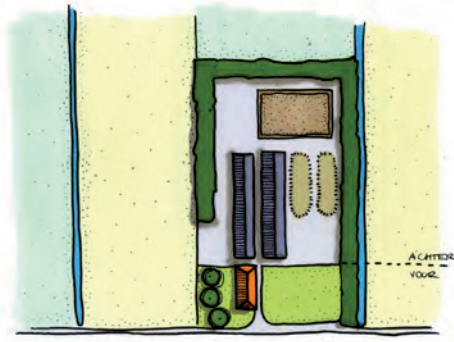
- silo's op het achtererf en zoveel mogelijk uit het zicht van de openbare weg op het achtererf
- 70% van de perceelsgrenzen beplant, waarvan 3 hoeken

INPASSING VAN EEN NIEUWE STAL

- nieuwe stal haaks geplaatst om erf compact te houden
- groter bouwblok en tweede ontsluiting
- 70% van de perceelsgrenzen beplant, waarvan 3 hoeken

INPASSING VAN EEN PAARDENBAK

- paardenbak zoveel mogelijk op achtererf, uit zicht van de openbare weg
- groter bouwblok
- 70% van de perceelsgrenzen beplant, waarvan 3 hoeken

BIJLAGEN

REFERENTIEBEELDEN NIEUWE STAL
SORTIMENTSLIJST

REFERENTIEBEELDEN NIEUWE STAL

landschapstype:	
geschikt	x
minder geschikt	o
niet geschikt	
VERKLARING	
vochtbehoefte:	
groot	+
matig	o
weinig	-

SORTIMENTSLIJST

HOUTSINGELS MET BOMEN EN STRUIKEN

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Woudontginning	Heideontginning	Hoogveenontginning	Essenlandenschap	Beekdalen	Veenpolder	Hoofdhoutsoort	Struik	Vochtbehoefte	Opmerkingen
Berk, ruwe	<i>Betula pendula</i>	x	x	o	x	o	o	x		-	
Berk, zachte	<i>Betula pubescens</i>	o	o	x	x	x	x	x		+	
Eik, zomer	<i>Quercus robur</i>	x	x	x	x	x	o	x		-	
Es, gewone	<i>Fraxinus excelsior</i>			o	o	x	x	x		+	
Els, zwarte	<i>Alnus glutinosa</i>	o	o	x		x	x	x		+	
Gelderse roos	<i>Viburnum opulus</i>	x	x	x	x	x	x		x	o	percentage max 5%
Hazelaar	<i>Corylus avellana</i>	x	x	x	x	x	x		x	+	
Hulst	<i>Ilex aquifolium</i>	x	x	x	x	x	x		x	+	in groepen van 3/5
Kardinaalsmuts	<i>Euonymus europaeus</i>	o	o	o	o	o	o		x	o	percentage max 2%
Kers, zoete	<i>Prunus avium</i>	x	x		x				x	o	percentage max 2%
Lijsterbes	<i>Sorbus aucuparia</i>	x	x	x	x	o	o		x	o	percentage max 2%
Meidoorn, eenstijlige	<i>Crataegus monogyna</i>	x	x	x	x	x	x		x	+	
Populier, grauwe abeel	<i>Populus canescens</i>					x	x	x		+	
Roos, honds	<i>Rosa canina</i>	x	x	x	x	o			x	o	percentage max 2%
Sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>	x	x	x	x	x	x		x	o	
Sporkehout/vuilboom	<i>Rhamnus frangula</i>	x	x	x	x	x	x		x	+	percentage max 2%
Veldesdoorn	<i>Acer campestre</i>	x	x		x	o	o		x	-	
Vogelkers (inheems)	<i>Prunus padus</i>	x				x	x		x	+	percentage max 5%
Wilg, bittere	<i>Salix purpurea</i>	o	o	o	o	o	o		x	+	percentage max 5%
Wilg, bos	<i>Salix caprea</i>	x	x	x	x	x	x		x	+	percentage max 5%
Wilg, geoorde	<i>Salix aurita</i>	o	o	x	o	x	x		x	+	percentage max 5%
Wilg, grauwe	<i>Salix cinerea</i>	o	o	x	o	x	x		x	+	percentage max 5%

LAANBOMEN OF SOLITAIRE BOMEN

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Woudontginning	Heideontginning	Hoogveenontginning	Essenlandschap	Beekdalen	Veenpolder	Hoofdhoutsoort	Sruik	Vochtbehoefte	Opmerkingen
Berk ruwe	<i>Betula pendula</i>	x	x	o	x	o	o			-	
Berk zachte	<i>Betula pubescens</i>	o	o	x	x	x	x			+	
Beuk	<i>Fagus sylvatica</i>	x	x	x	x	x	x			o	goede laanboom
Eik, zomer	<i>Quercus robur</i>	x	x	x	x	x	o			-	goede laanboom
Els, zwarte	<i>Alnus glutinosa</i>	o	o	x		x	x			+	
Es, gewone	<i>Fraxinus excelsior</i>			o	o	x	x			+	
Linde, grootbladige	<i>Tilia platyphyllos</i>	x	x	x	x	x	x			-	goede laanboom
Linde, hollandse	<i>Tilia x vulgare</i>	x	x	x	x	x	x			-	goede laanboom
Linde, kleinbladig	<i>Tilia cordata</i>	x	x	x	x	x	x			-	

HAGEN

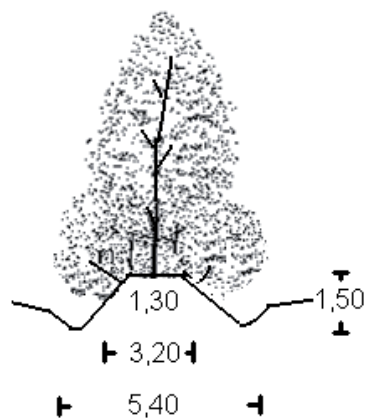
Beuk	<i>Fagus sylvatica</i>	x	x	x	x	x	x			o	
Hulst	<i>Ilex aquifolium</i>	x	x	x	x	x	o			+	
Liguster, wilde	<i>Ligustrum vulgare</i>	x	x	x	x	x	x			o	
Meidoorn, eenstijlige	<i>Crataegus monogyna</i>	x	x	x	x	x	x			+	
Haagbeuk	<i>Carpinus betulus</i>	o	o	o	o	o	o			-	
Veldesdoorn	<i>Acer campestre</i>	o	o	o	o	o	o			-	

BIJZONDERE BOMEN VOORERF

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Woudontginning	Heideontginning	Hoogveenontginning	Essenlandschap	Beekdalen	Veenpolder	Hoofdhoutsoort	Struik	Vochtheffte	Opmerkingen
Beuk, bruine	<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea'	x	x	x	x	x	x			o	
Es, goud	<i>Fraxinus excelsior</i> 'Allgold'					x	x			+	
Moerbei, zwarte	<i>Morus nigra</i>	x	x	x	x	x	x			-	

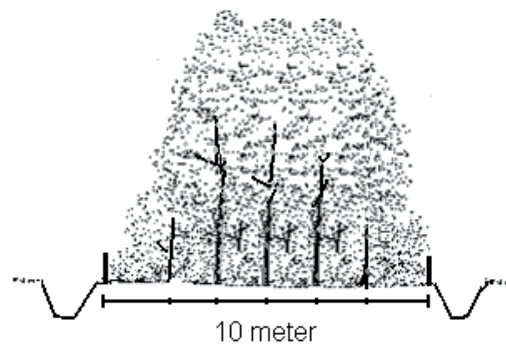
HEESTERS VOOR VOORERF

Boerenjasmijn	<i>Philadelphus</i> species	x	x	x	x	x	x		x	o	
Hortensia	<i>Hydrangea macrophylla</i> cv's	x	x	x	x	x	x		x	+	
Krent	<i>Amelanchier lamarckii</i>	x	x	x	x	x	x		x	-	
Ribes, rode	<i>Ribes sanguineum</i>	x	x	x	x	x	x		x	o	
Sering	<i>Syringa</i> cv's	x	x	x	x	x	x		x	o	

BOSWAL

- Te planten in 4 rijen onderlinge afstand van 50 cm.
- De buitenste rijen 100 % heesters
- In de rij plantafstand van 100 cm
- De middelste rijen 100 % boomvormers zigzag in de rij
- Om de 200 cm

BOSSINGEL

- Planten 5 rijen, plantafstand tussen de rij 1,50 m.
- Driehoeksverband.
- Afstand buitenste rij en afrastering of sloot is 2,0 m.
- Buitenste 2 rijen bestaan uit 100% struiken.
- De middelste 3 rijen bestaan uit 90 % boomvormers en 10 % struiken

COLOFON

DATUM

Oktober 2011

OPDRACHTGEVER

Gemeente Weststellingwerf

CONTACTPERSOON

Sietze van Hemmen

HANDLEIDING

Janneke Schurer
BügelHajema Adviseurs

PROJECTLEIDING

Douwe Terpstra
BügelHajema Adviseurs

VORMGEVING

Marijn Menger
BügelHajema Adviseurs

In samenwerking met:

Team communicatie
Gemeente Weststellingwerf

PROJECTNUMMER

267.00.00.06.04